

Inhoudstafel

Voorwoord	11
DEEL I: TOEGANG	15
HOOFDSTUK 1 In medias res. Bedevaarten: begrepen en onbegrepen	17
1.1 Hedendaagse kritieken op het fenomeen bedevaart	17
1.2 De neutrale ruimten van de postmoderniteit	20
1.3 En toch	21
1.4 Materiële nabijheid	22
1.5 Jeruzalem	23
1.6 Rome	24
1.7 Mekka	25
1.8 Begrepen en onbegrepen	26
HOOFDSTUK 2 Filosofie van de religie: vier paradigma's	29
2.1 Wat is religie?	29
2.2 Wat is filosofie van de religie?	36
2.3 Eerste paradigma: filosofie van de religie als gelovige filosofie	37
2.4 Tweede paradigma: filosofie van de religie als filosofisch geloof	38
2.5 Derde paradigma: filosofie van de religie als pathologie van de religie	44
2.6 Vierde paradigma: filosofie van de religie als descriptie van de religieuze levensvorm	47
DEEL II: PARADIGMA'S	55
HOOFDSTUK 3 Filosofie van de religie als gelovige filosofie. Over Thomas van Aquino en Meester Eckhart	57
3.1 Thomas van Aquino	57
3.2 Meester Eckhart	62

3.2.1	Het meesterschap van Eckhart	63
3.2.2	De bronnen van Eckhart	64
3.2.3	Intentie en methode van Meister Eckhart	64
3.2.4	Meister Eckhart als Lesemeister	66
3.2.5	Godsleer	67
3.2.6	Scheppingsleer	69
3.2.7	Analogieleer	72
3.2.8	Een vonk in de ziel	73
3.2.9	Eckhart als Lebemeister – Geen mystiek van stadia	75
3.2.10	Gelatenheid	76
3.2.11	Vruchten van de gelatenheid	79
3.3	Besluit	80
HOOFDSTUK 4 Filosofie van de religie als filosofisch geloof.		
Humes kritiek van de (natuurlijke) religie		83
4.1	Inleiding	83
4.2	Mirakelen: een verhaal over ijs en openbaring	85
4.3	Fundering van de religie in de rede	92
4.4	Ware religie of ‘true religion’	96
HOOFDSTUK 5 Filosofie van de religie als pathologie van de religie		99
5.1	Hume over de oorsprong van de religie in de menselijke natuur	99
5.2	Schaduwtheater	99
5.3	Darwin en het debat over wetenschap en religie	101
		104
HOOFDSTUK 6 Filosofie van de religie als descriptie. Wittgenstein en de religieuze levensvorm		109
6.1	Inleiding	109
6.2	Religie is nonsens	110
6.3	Theologie is grammatica	113
6.4	Ritueel is instinct	115
6.5	Voorlopig besluit	118

DEEL III: UITWEIDINGEN	121
HOOFDSTUK 7 De zeggingskracht van rituelen	123
7.1 De verlichte visie op rituelen	123
7.2 Intellectualistische vooronderstellingen	125
7.3 Het mythe – rite debat	127
7.4 De archetypische rituele handelingen volgens Humphrey en Laidlaw	128
7.5 De zeggingskracht van rituelen	131
HOOFDSTUK 8 Pure religie. Olivier Roys thesis over de scheiding tussen religie en cultuur	135
8.1 Roys these over de scheiding tussen religie en cultuur	135
8.2 De vermenging van religie en cultuur	136
8.3 Acculturatie	137
8.4 De religieuze markt	138
8.5 Pure religie of religie ontdaan van cultuur	139
8.6 Pure religie als een religie van bekeerlingen	141
8.7 Pure religie als een geformatteerde religie	142
8.8 Pure religie als een subcultuur	144
8.9 Pure religie verliest de weldaden van de cultuur	144
8.10 Pure religie als een gepaste/passende religie	145
8.11 De plausibiliteit van ‘pure’ religie	147
HOOFDSTUK 9 Over <i>Cérémonies et coutumes religieuses de tous les peuples du monde</i> van Bernard en Picart	151
9.1 Een brede verlichtingsbeweging	151
9.2 Een compendium van de religies van de wereld in zeven volumes	151
9.3 Oordeel zelf	153
9.4 Tolerantie	154
9.5 Het inleidend essay	154
9.6 Subtiele kritiek op het rooms-katholicisme	155
9.7 Indianen en heidenen	156
9.8 Jodendom en islam	157
9.9 Syncretisme?	158
9.10 Een spinozistische religie?	159

HOOFDSTUK 10 Religie, ongelof en fanatisme in de <i>Encyclopédie</i>	161
10.1 Inleiding	161
10.2 Het seculariserende karakter van de encyclopedische onderneming	163
10.3 Tafel van de menselijke kennis	164
10.4 Ouderwetse ‘materiële’ religie	166
10.5 Het artikel ATHÉES	167
10.6 Religie, bijgeloof en fanatisme	172
10.7 Besluit	176
HOOFDSTUK 11 Transformaties van geloof en bijgeloof	179
11.1 De complexiteit van ‘geloof’ en ‘geloven’	179
11.2 Wilfred Cantwell Smith over de geschiedenis van ‘geloof’	181
11.3 Thomas van Aquino over geloof	186
11.4 Geloven als een zwakke vorm van weten	189
11.5 Voorlopig besluit: geloof versus overtuiging	192
11.6 De complicitéit van geloof en bijgeloof	195
11.7 Thomas: bijgeloof als ontsparing van ‘religio’	195
11.8 Bayle: angst voor kometen	198
11.9 Bernard en Picart: katholicisme als bijgeloof	201
11.10 Slotvraag: Is de notie ‘bijgeloof’ redundant?	202
Bij wijze van slot	205
Bibliografie	207